

МИСИЈА БИБЛИОТЕКЕ
У ОБРАЗОВАЊУ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
„СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ“
КРАЉЕВО

2024.

МИСИЈА БИБЛИОТЕКЕ У ОБРАЗОВАЊУ

Зборник радова

Уредник
КАТАРИНА ЈАБЛАНОВИЋ

ЖИЧКИ САБОР БИБЛИОТЕКАРА 2024
Краљево 7, 8. и 9. октобар 2024.

Организатор
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ КРАЉЕВО

Програмски одбор
ДОБРИЛА БЕГЕНИШИЋ
ГОРАН ТРАИЛОВИЋ
КАТАРИНА ЈАБЛАНОВИЋ

АНА М. ЦВЕТАНОВИЋ

Народна библиотека „Радоје Домановић“ Лесковац
anacvetanovic@yahoo.com

ВЕСНА Р. ИЛИЋ

Народна библиотека „Радоје Домановић“ Лесковац
vesnailic0212@gmail.com

УДК 027.52:021.4(497.11)

028

МАЈСТОРСТВО ЧИТАЊА

САЖЕТАК | Народна библиотека „Радоје Домановић“ Лесковац има дугу традицију установе где се читање доживљава као друштвена активност. Представља место које је изузетно важно за велики број генерација. Активно кроз историју одговара на све потребе и захтеве друштва. Одувек је сарађивала са школама и допирала и до оних категорија корисника који су запостављени и без неких привилегија, као што су: деца из хранитељских породица, припадници ромске националности, као и ученици са сметњама у развоју.

Рад је настао из дугогодишње праксе. Прешли смо на савремено библиотекарство. У складу са тим почели смо да водимо интерактивне радионице. Познат је наш летњи циклус радионица „Зашто је важно читати књиге?“, потом зимски циклус радионица „Часови читања“, као и нов летњи циклус „Часови читања: пекар-лекар-библиотекар“.

Интерактивним радионицама подстичемо и афирмишемо сарадњу библиотеке са децом предшколског и школског узраста, уз промоцију наше Библиотеке као пожељне, примамљиве и неопходне установе у образовању.

КЉУЧНЕ РЕЧИ | Народна библиотека „Радоје Домановић“ Лесковац, интерактивне радионице, књига, читање, образовање, савремено библиотекарство

УВОД

Народна библиотека „Радоје Домановић“ Лесковац има јако дугу традицију установе где се читање доживљава као друштвена активност. Представља место

које је изузетно важно за велики број генерација. Захваљујући преданом раду и свести о свом значају и улози у друштву, њеној пажњи никада није промакла дубока друштвено-политичка и економска трансформација која нас је задесила у претходним деценијама. Као део друштвених институција држава, испратила је све реформе школства и образовања, узимајући активну улогу у препознавању нових потреба читалаца. Партнерство са образовним институцијама одувек је заступљено у нашој пракси и заснива се на вишегодишњој сарадњи у погледу циљева и задатака рада. Овакав вид партнерства је алтруистички, развија се на некомерцијалној основи и решава, пре свега, задатке који се односе на најшири спектар захтева за информацијама из области образовања и васпитања. Активно смо кроз историју одговарали на све потребе и захтеве друштва и одувек сарађивали са вртићима, школама и високошколским установама. Наша библиотека је допирала и до оних категорија корисника који су запостављени и без неких привилегија (деца из хранитељских породица, припадници ромске националности, као и ученици са сметњама у развоју – Школа за основно и средње образовање „11. октобар“). Велики број деце посећује нашу библиотеку и то мања деца са својим родитељима. Њихови родитељи признају квалитет и улогу библиотеке, као и библиотекара у интелектуалном развоју и друштвеном понашању њихове деце, па посматрамо децу као индивидуе и сходно томе потрудимо се да стварамо погодну средину за читалачко саветодавни рад. Нашим корисницима најпре пожелимо добродошлицу и покажемо добру вољу за читалачко-саветодавни рад. Управо, на тај начин показујемо и због чега су створене народне библиотеке, да смање разлике у економским класама и тзв. друштвене поделе, а да деци из радничких породица пруже шансу да се равномерно такмиче са другом децом.

Наша библиотека је та која је отворила нове могућности и прилике за развој деце поред школе и породице. Значајно смо се променили, нисмо само нека места за чување и позајмљивање књига, већ смо одавно прешли на светске стандарде као што је право на приступ информацијама што је основно људско право, а остваривањем тог права – може да се и/или прекида круг сиромаштва и самим тим подржава одрживи развој. Улога библиотеке је да пружа информатичку подршку наставним плановима и програмима основног и додатног образовања, промовише проширење и продубљивање образовног процеса, проучава, акумулира и шири информације о регионалним образовним ресурсима. Установе свих видова образовања традиционално координирају своје активности са информационам и библиотечким у области образовања и васпитања појединца и друштва у целини.

Као што се променио традиционални концепт образовања, тако се променило и савремено библиотекарство. Откада смо почели да водимо интерактивне радионице у библиотеци, схватили смо да често библиотека представља први сусрет детета са местом где они сами могу да истражују. Интерактивне радионице су релативно нов групни облик рада који се практикује на свим степенима образовања и у многим ванинституционалним облицима стицања знања. Њима се подстиче и афирмише сарадња библиотека са децом предшколског и школског узраста, уз промоцију себе као пожељне и примамљиве установе.

На радионицама на којима помажемо родитељима да стекну тзв. дигитално држављанство или компјутерско описмењавање врло често суочавамо се са свакојаким питањима. На пример, како је могуће да се њихови и наши светови разликују? Како су компјутери у књижевној средини постали уобичајена техника, нешто попут сијалица, а ми их примећујемо тек када они прегоре. И како да васпитавамо наше тзв. дигиталне урођенике? Термин дигитални урођеници први је употребио Марк Пренски 2001. године, како би описао младе нараштаје који одрастају окружени дигиталном технологијом. Ова генерација навикла је да: „Упија информације изузетном брзином. Воле да обрађују више информација у исто време и да мултитаскују. Више воле прво слику па текст, уместо обрнуто... Они расту на инстант задовољењу и честим наградама. Више воле игру него озбиљан рад.”¹

На радионицама се увек се тежило да се понуди садржај који носи печат деце доживљаја света и у којима су деца могла да изразе своје стваралачке капацитете, да се рано описмене, подстакну да заволе књигу и читање и развију машту. Истраживања у свету, као и у нашој земљи су показала да деца која посећују програме или тзв. радионице по библиотекама проводе јако пуно времена читајући. А читајући књиге имају боље и читалачко искуство, као и интелектуални развој. Слободнија су, као и пријатнија у јавном обраћању. Наравно, на тај начин ми и потпомажемо да се изгради самопоуздање код деце и прошири опсег њиховог интересовања. Садржаји који су се нудили и нуде радионичарима морају бити занимљиви, маштовити са пожељним смислом за хумор. Корисници или деца различитог узраста су усвојила се тзв. радионичарска правила: умеће слушања других и прилика да се од других учи. Правила радионице могу бити променљива, уколико би неко од радионичара предложио, а група усвојила. Оно што важи за разговор на радионицама, подједнако се односи на читање, које је - или би требало да буде - разговор између писца и читаоца. Код

¹ Devora Hajtner, *Deca digitalnog doba: Kako pomoći deci da žive (i prežive) u digitalnom dobu* (Beograd: Finesa, 2019), 2.

читања као и код разговора лице у лице битно је шта читам или са ким разговарам. Умети читати јесте једна велика вештина. Наравно да и постоји таква једна велика вештина читања. Намеће се питање зашто читамо књиге? Да ли за то да се поучимо? Да пр/о/ценимо дела? Да уживамо? Ако је за тзв. поучавање, треба да читамо лагано, с оловком у руци и да прибележимо све оно чему нас књига учи. А, то је врло озбиљан и важан посао. Морамо имати на уму да су велике снаге књиге: знање, разумевање и расположење. Наравно, уколико смо изградиле или градимо читалачке навике код деце.

Наш циљ на свим радионицама у којима су учествовали и родитељи са својом децом био је да помогнемо родитељима да разумеју одрастање у дигиталној ери. У томе се и огледа наш успешан библиотекарски рад са децом који подразумева и непрекидан рад са родитељима. Врло често напомињемо и то да нико није премлад или престар да би био корисник библиотеке. Оно што стално имамо на уму да деца читалаца и сама постају активни читаоци.

МИСИОНАРСКИ НАЧИНИ РАДА ОБРАЗОВАЊА У БИБЛИОТЕЦИ

Велику пажњу посвећујемо корисницима. Библиотекари су ти који су се специјализовали за рад са децом, младима, као и са специфичним друштвеним групама, социјално угроженим, особама са посебним потребама и наравно са немурним истраживачима у свим областима науке. Почели смо да прихватамо изазове иновативних услуга из једноставног разлога, а то је тзв. потреба о поновном откривању библиотека. Све је то укључило нове врсте професионализма и нове савезе. Сматрамо да су управо деца циљна група код које највише треба популаризовати читање, нарочито у ери све доступнијих технологија. „Мајсторство читања бруси се читав живот, никада не досежући границе, јер оно нема циљ, осим чистог задовољства.”²

Наше иновације имају следеће циљеве:

- Охрабрити младе људе да развијају вештине како у музици и уметности, тако и у природним и хуманистичким наукама и ефикасном коришћењу информација и нових технологија.
- Промовисати учење деце кроз игру и тимски рад.
- Подстицати нове облике комуникације.

² Александар Генис, *Часови читања: Камасуџра заљубљеника у књију* (Београд: Геопоетика, 2015), 18.

Улога библиотекара се променила у друштву знања. Сада смо присутни међу корисницима и нудимо своје професионално искуство. У складу са савременим библиотекарством пружамо прилику за изражавање мисли уметничким радом у млађим читалачким групама, као и за вођење интерактивних радионица у старијим групама. Библиотекари су постали водичи, односно покретачка сила културе.

Одувек смо давали подршку деци у најразличитијим животним ситуацијама. Помагали смо деци у неким непријатним тренуцима, а то није нимало лако, да им се изгради самопоуздање и самоувереност.

Наш посебан допринос је што све ове активности дају јасну слику професије библиотекара. Постављамо циљеве, за које знамо да их одређене групе могу остварити, а да их нису биле свесне. Показујемо им колико су посебни и јединствени.

Организовањем радионица, као и других анимационих делатности (бесплатне чланске карте осетљивим групама, које су нама нове циљне групе) у служби образовања радимо на описмењавању деце, на њиховој самоуверености, као и слободу личности. Имамо одговорност да подржимо процес учења и читања и у исто време да промовишемо књиге, као и друге медије за децу.

Посветили смо се раду новим циљним групама, што је за нас представљало нове изазове у односу на претходне генерације. Постали смо тактични библиотекари, који су спремни да саслушају притужбе родитеља без заузимања одбрамбеног става. Тиме смо показали да смо професионални библиотекари који цене критику својих корисника.

Образовна политика у библиотекама показује се да чак и они који нису корисници, а живе у заједници гледају на јавну библиотеку као на друштвено добро. „Постојање добре јавне библиотеке у вароши, граду или округу подстрек је економског развоја.”³

Овде наводимо неке наше активности и то као препоруке уредницима, водитељима радионица о начинима укључивања деце у културно-просветни рад. С обзиром на то да познајемо проблематику и трендове у библиотечким службама као и школски систем заједнице. „Однос између школе и јавне библиотеке је такав да се обе институције финансирају новцем пореских обвезника, а и корисници су им заједнички.”⁴

Како смо доживели и извели своје искуство из ризичне зоне заборави показали смо у организовању интерактивних радионица. Концепт рада је интерактивни који подразумева непосредно учешће деце у целокупном библиотечком послу.

³ Higin I. Sjuzan, *Javne biblioteke i službe za mlade* (Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2009), 33.

⁴ *Истѿо*, 37.

РАСПУСТ У БИБЛИОТЕЦИ

Организовање активности за време летњег и зимског распуста у библиотеци од великог је значаја. Сходно томе, неке наше интерактивне радионице су:

а) Летњи циклус радионица *Зашто је важно читати књиге?* (осам радионица). И то овим редом: *Књига, Библиотека, Омиљена књига, Омиљени рецепти, Из библиотечке кухиње, Отварање библиотечке кухиње, Из библиотечке кухиње*. На том циклусу радионица настала је прва књига такве врсте чији су аутори били сами радионичари. Ту смо повезали читање књиге и омиљене рецепте, и дошли до сазнања да што више знамо – више и вредимо. Из тог циклуса настао је нов зимски циклус радионица под називом *Часови читања*. Потом је настао нов летњи циклус *Часови читања: пекар-лекар-библиотекар*. Напомињемо да је укупно кроз овај циклус радионица прошло је око четрдесет петоро деце различитог узраста.

б) *Часови читања* – зимски циклус радионица показали су вредност библиотеке, библиотекара, књиге, корисника и како књига може бити читана. Она може бити читана из више углова: корице, садржај, наслов. Група није била хомогена и самим тим је већи изазов за модератора радионице. Нова правила била су да се радионичари сами групишу, по свом расположењу и избору.

в) *Часови читања: пекар-лекар-библиотекар* је нов циклус радионица настао током летњег распуста 2019. године из зимског циклуса радионица *Часови читања*. Нов летњи циклус радионица повезао је теорију и праксу, литературу са животом и показао добробит читања.

– Радионица *Пекар* научила је децу зашто је важан хлеб, колико је важно бити пекар и ко је све писао о хлебу. Анализирали смо значење изрека о хлебу. Врло је важно да смо направили хлеб уз помоћ професионалног пекара и имали као госта универзитетског професора технологије хране, који је говорио о значају хлеба у исхрани.

– Радионица *Лекар* научила је децу колико је важно бити лекар. Зашто је важно здравље, ко је писао о здрављу и лекарима. На радионици смо имали госта лекара на специјализацији из психијатрије. Помогao нам је да протумачимо изреке о здрављу.

– Радионица *Библиотекар* је трећа радионица у циклусу. Повезала је прве две радионице *Пекар* и *Лекар*, а деци показала да су књига и библиотека непресушни извори стваралаштва.

МАРКЕТИНГ У НАШОЈ БИБЛИОТЕЦИ

Кључни део свих радионица је рекламирање. Дешавања које организујемо промовишемо путем друштвених медија. Друштвени медији су нам јако битни у том сегменту рада. Најава на Фејсбук страници, мрежи Х, Инстаграму наше библиотеке, као и веб-сајту. Тиме шаљемо поруку циља свих дешавања и анимирања. Програми су тако осмишљени да деца уживају у искуству које пружа учење и оно што је врло битно је да су они усклађени с циљевима наставних планова. Пуно радимо на томе да деца предшколског узраста која организовано долазе код нас добијају бесплатну чланску карту као и свако дете које крене у школу у оквиру традиционалне акције „Добро дошли прваци” (акција се спроводи још од 1968. године). Врло је популарна Ноћ књига, која се одржава јубиларно тридесети пут у нашој библиотеци (где ми добијамо нове кориснике, да напоменемо категорију тинејџера – наше нове циљне групе). Наравно, ту су популарне и друге акције, попут Светосавског уписа, потом Међународног дана дељења књиге, Светског дана књиге и ауторских права. Имамо и друге анимационе делатности у сарадњи са основним и средњим школама, као и високошколским установама. Узимамо као пример традиционалну новогодишњу продајну изложбу радова ученика Школе за основно и средње образовање „11. октобар” из Лесковца. Потом, успешна сарадња и презентовање музике у чему смо остварили обострану сарадњу између наше установе и ученика Музичке школе „Станислав Бинички” из Лесковца. И не можемо, а да напоменемо традиционалну сарадњу са Школом за текстил и дизајн. Сарадња се огледа у многим видовима, али овде наводи-мо само изложбу радова ученика у оквиру нашег ликовног програма „Слике међу књигама”.

Библиотекари су у прилици да присуствују фестивалима који су посвећени књижевности за децу и да са колегама размењују своја искуства. Свакако најосетљивија група деце су ученици седмог и осмог разреда основне школе, као и средњошколци, којима су различити електронски медији у центру пажње, што за нас представља захтеван задатак да привучемо ову категорију читалаца у библиотеку.

„Не треба сметнути с ума и сврху нашег посла, а то је да осим образовног циља, постоји и друга димензија процеса подучавања у основној школи и библиотеци, а то је проширивање видика једне младе личности информисањем о другим народима и културама, њено оспособљавање за (само)критичко посматрање света око себе, узимање активног учешћа како у њему, тако и у његовом

стварању, подстицање стварања позитивних хуманистичких вредности, толеранције, мултикултуралности и сарадње са светом.”⁵

Све активности су различите и не раде се на исти начин. Дечје одељење има свакодневно на располагању три лаптопа, слушалице, смарт-таблу, електронске читаче. Сходно новом времену у коме живимо пред новим изазовима дошло је до појаве нових технологија (Floor-standing Digital Signage или на српском језику – дигитални киоск, потом 3D виртуелне наочаре, затим LEGO MINDSTORMS ROBOT INVENTOR, у преводу робот и интерактивни дисплеј).

Подаци о броју присутне деце на програмима, као и уписима бележе се у годишњим библиотечким извештајима.

ЗАКЉУЧАК

Све је почело нашим настојањима да за децу створимо средину у којој неће бити препрека њиховом развоју и у којој ће они имати слободу да изаберу различита средства за упражњавање својих активности. Информатика је одавно ушла у библиотеке.

Квалитетним програмима изнедрила се једна група младих читалаца. Они траже нешто ново, другачије, иновативно.

Библиотека данас има проширену функцију. Показали смо да библиотекари не смеју седети и чекати догађаје. Потребно је да се ангажују и организују програме, а све из разлога да корисници библиотеку доживе као место где се дешавају интересантне и поучне ствари. Лесковачки библиотекари су постали стручњаци за информације, професионални интелектуалци спремни да знање понуде свима и да корисници више не морају да лутају лавиринтима, што се то и овим радом показује.

Циљ овог рада је да упозна библиотечку јавност, као и да охрабри библиотекар да овакве активности постану саставни део наших библиотека.

⁵ Jelena Kuzmanović., „Nova uloga biblioteke u osnovnim školama i komunikaciona strategija za njeno promovisanje” *Kultura polisa* god. 9, br. 17 (2012): 144, <https://kpolisa.com/index.php/kp/article/view/1289/1235> (преузето 21. 07. 2024).

ЛИТЕРАТУРА

1. Генис, Александар. *Часови чишања: Камасуџира заљубљеника у књију*. Београд: Геопоетика, 2015.
2. Kuzmanović, Jelena. „Nova uloga biblioteke u osnovnim školama i komunikaciona strategija za njeno promovisanje.” *Култура поліса: часопис за неіовање демокрайске полііичке културе* број 17, (2012). Преузето 21. 7. 2023. Доступно на: <https://kpolisa.com/index.php/kp/article/view/1289/1235>.
3. Сакан, Момчило. *Израда стручних и научних радова*. Нови Сад: Прометеј, 2005.
4. Hajtner, Devora. *Deca digitalnog doba: Kako pomoći deci da žive (i prežive) u digitalnom dobu*. Београд: Finesa, 2019.
5. Higin, Sjuzan I. *Javne biblioteke i službe za mlade*. Београд: Narodna biblioteka Srbije, 2009.

ANA M. CVETANOVIĆ
anacvetanovic@yahoo.com
VESNA R. ILIĆ
vesnailic0212@gmail.com
Public Library “Radoje Domanović”, Leskovac

THE ARTISTRY OF READING

ABSTRACT | The Public Library “Radoje Domanović” Leskovac has a long tradition of being an institution where reading is considered a social activity. It is a place of great importance for a large number of generations. Actively throughout history, it has responded to all needs and requirements of the society. It has always collaborated with schools and reached even the categories of users who were neglected and unprivileged, such as children from foster care families, members of the Roma nationality, as well as children with developmental difficulties.

The paper was created based on a long time practice. We switched to contemporary librarianship. Per that, we started organizing interactive workshops. Our summer cycle of workshops called “Why It’s Important to Read Books?” is well-known, as are the winter workshop cycle “Reading Lessons” and the new summer cycle “Reading Lessons: Baker-Doctor-Librarian”.⁶

Through interactive workshops, we encourage and fortify the collaboration between the library and the children of pre-school and school age, in addition to promoting our library as a desirable, attractive, and necessary educational institution.

KEY WORDS | Public Library “Radoje Domanović” Leskovac, interactive workshops, books, reading, education, contemporary librarianship

⁶ In Serbian, it is a game of words which rhyme; a lyric from a famous Serbian pop song (which was probably the inspiration for the name of the program) also features a similar word game, with “apothecary” instead of “librarian”.

АНА М. ЦВЕТАНОВИЧ
anacvetanovic@yahoo.com
ВЕСНА Р. ИЛИЧ
vesnailic0212@gmail.com

Народная библиотека имени Радоя Домановича, г. Лесковац

МАСТЕРСТВО ЧТЕНИЯ

РЕЗЮМЕ | Народная библиотека имени Радоя Домановича в Лесковаце - это учреждение с долгой традицией, где чтение воспринимается как социальная деятельность. Это чрезвычайно важное место для многих поколений. На протяжении многих лет Библиотека энергично взаимодействует с обществом, отвечая на все его изменения и требования. Библиотека всегда сотрудничала со школами и охватывала те категории пользователей, которые находятся на обочине общества и не имеют каких-либо привилегий, такие как: дети из приемных семей, ромы, а также учащиеся с отклонениями в развитии.

Работа является результатом многолетней практики. Мы перешли на современный библиотечный сервис. Соответственно, мы начали проводить интерактивные мастер-классы. Хорошо известен наш летний цикл мастер-классов «Почему важно читать книги?», затем зимний цикл мастер-классов «Уроки чтения», а также новый летний цикл «Уроки чтения: пекарь-доктор-библиотекарь».

С помощью интерактивных мастер-классов мы поощряем и углубляем сотрудничество библиотеки с детьми дошкольного и школьного возраста, продвигая нашу библиотеку как успешное, привлекательное и необходимое учреждение образования.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | Народная библиотека имени Радоя Домановича, г. Лесковац, интерактивные мастер-классы, книги, чтение, образование, современное библиотечное дело

